

EPERSZEDŐK

MAJOROS SÁNDOR

Az asszonyok dél óta kint ültek a városháza előtt a parkban. Melegük volt, a padok fölé nem borult árnyék, de eszükbe sem jutott, hogy máshová költözzenek. Itt biztonságban voltak: nem háborgatták őket a bördzsekisek meg a pénzt kunyeráló cigánygyerekek. Csak ritkán sétált végig előttük valaki, de egyébként senki sem törődött velük. Négy órakor megjelent a locsolókocsi, és vizet fröcskölt az útestre. A tócsák hamar fölszáradtak; párás lett a levegő, mint az átfutó záporok után. Izzadtak, kortyolgatták a langyos ásványvizet, az üdítő italokat, és egyre gyakrabban pillantottak föl a toronyóra, Lassan múltak a percek. Estefelé szerelmespárok telepedtek a padokra, a park melletti vendéglő teraszán pedig egy fiú gitározni kezdett. Nem hallották énekét, a dallamból is csak töredékek jutottak el hozzájuk, de így is oldódni kezdett bennük a feszültség. A nap közben eltűnt a háztetők mögött, s az ég kékje is mélyülni látszott. Egy piperebolt kirakatában kigyulladtak a fényreklámok, ám az asszonyok még mindig nem mozdultak el a helyükről.

Kilenc óra után Dóczi Rozi néni megnézte a karóráját. A csoportból többen is követték példáját, aztán ki-ki a bőrdíjéért nyúlt, és lassan, komótosan — mintha városnézőbe mennének — elindultak a vasútállomás felé. Végigmentek a korzón, megcsodálták a kivilágított szökőkutat, mélyeket szippantottak a porszagú levegőből. Pontosan ilyen alkonyt képzeltek el: levél sem rezdült, és talpuk alatt úgy bizsergett az aszfalt, mintha wolframszálak hevítették volna.

Az állomás előtt gépkocsik várakoztak, meg egy városiasra adaptált fiáker. Kocsisa a lószerszámot igazgatta, s mikor a csapat elhaladt mellette, utánuk kiáltott valamit. Nem értették egy szavát sem. Gyorsan fölmentek a lépcsőn, és beléptek az előcsarnokba. Itt

valamivel hűvösebb volt, pedig az utca felőli ajtó tárva-nyitva állt. Légkondicionálásról persze szó sem lehetett; a peronról beáramló levegő hűtötte le a termet. Nem szerették a huzatot, de ez más volt: kellemes, hűvös szellő. A kőlapokat itt is olajos homokkal dörgölték tisztára, mint odahaza az önkiszolgáló padlóját. Még csúszott a kő, föltehetőleg nem sokkal előbb végeztek a takarítással. A vágányok felől beszivárgott a mozdonyfüst, s összekeveredett az olajbűzzel — „állomásszag” terjengett. Az asszonyok fintorogtak, köhögtek, nekik egyszerűen bűdös volt. És ebben a bűdösségben benne volt a hangszórók recsegése, meg az elektromos óra számlapjának fénye is, nem lehetett szétválasztani a fényt a hangtól, s a hangot az illatoktól. Nyoma sem maradt a délutáni nyugalomnak. Amint átlépték a küszöböt, máris távolodtak az ismerős vidéktől, a falutól, a rokonoktól. A csarnok nem épületrész volt számukra, hanem helyzet, amiben számtalan furcsasággal kellett szembenézniük. Beleértve azokat a veszélyhelyzeteket is, amelyek a csavargók meg a rendőrök közelségéből fakadnak.

A terem közepére érve Dóczi Rozi néni letette csomagját, és maga köré gyűjtötte az asszonyokat. Hagyta, hogy szuszogjanak, hogy letöröljék homlokukról a verejtéket, aztán a sarok felé mutatott. Tavaly is ott táboroztak, s lehet, hogy azelőtt is, de erre már senki sem emlékezett. Ugyan kit érdekel a múlt? Csak a jelen számít, meg a jövő, bár ez utóbbin sem érdemes túl sokat töprengeni. Kozáth Etelka megfogta a bőröndjét, és az elfüggönyözött tolóablak elé cipelte, néhány pillanat múlva már minden táska és vesszőkosár ott sorakozott.

Kovács Vera nekitámaszkodott a falnak. A márvány hidege, mint láthatatlan folyadék, szivárgott be a testébe. Hasonló valamit érzett a kórházban, a műtőasztalon, amikor egy műanyag csövön keresztül áramlott karjába az altató folyadék. Előbb az ujjai hültek ki, utána a könyöke, és végül a valla. Oldalt fordította fejét, látni akarta, milyen színű az üveg, de elkésett: megállapította, hogy zöld címkéje van, aztán nem emlékezett semmire. Kicsit furcsállotta, hogy éppen ez jutott eszébe, s ráadásul itt, ebben a zajos, füstös csarnokban. Nem talált összefüggést. De nem is erőltette a dolgot. A gondolatok maguktól jönnek, és maguktól múlnak el. Nincs logikájuk, vagy ha mégis, az sajátos, zárt logika. Inkább éteri, mint emberi. Nem tudta, miért van így, de nem is érdekelt különösebben. Fájt a feje. Egy aszpirin jól jött volna; kár, hogy nem hozott magával. Panaszkodni pedig nem akart, legalábbis nem rögtön az út elején.

Örülnie kellett, hogy egyáltalán itt lehet a csapatban ezek között a testes, izzadtságzagú parasztasszonyok között, akik úgy dolgozzák végig az eperszezont, mint valami húsból és idegekből csomózott szerves mechanizmusok. Nem gondolkodnak, nem sírnak, csak tömik, egyre tömik a műanyag ládákat, és boldogok, ha Friderich úr megdicséri őket. Mindig a markaról beszélnek, ám az még nem fordult elő, hogy emelést kértek volna. Azt hiszik, jól vannak fizetve, és a többlet reményében képesek tíz-tizenkét órát, is térdelni a mezőn. Az értelmesebbjei, mint például Kozáth Etelka, munka után följárnak Friderich úrékhoz főzni, takarítani. Ha hinni lehet a szóbeszédnek, ezért a munkáért több pénzt kapnak, mint azok, akik egész nap szedik az epret. És Dóczi Rozi néni! Ez a vén szipirtó! Mióta megtették csoportvezetőnek, úgy viselkedik, mint egy kiskirály! Az újoncokat kétszáz márka ellenében hajlandó bevenni a csapatba, minden kis ballépésért fizettet velük, szóval önző, kiállhatatlan perszóna, amelyiktől mindenkit őrizzen meg az isten. Ő beszélt rá a társaságot, hogy a reggeli busszal jöjjenek Szabadkára, holott ráérték volna a délutánival is. Mindezt azért, mert olcsó törülközőket meg bugyikat vásárolt az ócskapiacon. Nem csinál titkot belőle: el fogja adni mindet a damstadti törököknek. Ilyen a Dóczi Rozi néni: örökké számít, mérlegel, fontolgat. Vera már tavaly meggyűlölte, mert nézeteltérésük támadt a cetlik miatt. Hát persze, a cetlik... Friedrich úr találta ki az egészet. Minden megrakott láda ellenében átadott nekik, egy sárgászöld papirost, amolyan piacjegyfélét, aminek nem volt semmi jelentősége, hisz napszámosok voltak, ám esténként, vacsora előtt fölolvasta a csoport előtt, hogy ki hány cetlit teljesített. Rafinált pasas ez a Friedrich, meg kell adni! Tudja, hogy az emberekben a versenyszellem együtt jelentkezik a szégyenérzettel. Ha ezt a kettőt párosítja, nyert ügye van. Vera, ha megszakadt, sem tudott tizenkilenc cetlinél többet összeszedni, míg mások — Kozáth Etelka és Lovász Böske — huszonnégyet, huszonötöt is inkasszáltak. Érezte, hogy ostobaság versenyezni velük, de mégis küzdött, mert félt, hogy nem lesznek megelégedve vele, és jövőre, nem veszik be a bandába. Így is lett: egyik este Dóczi Rozi néni azt mondta „kirí” a többiek közül. Lusta, rendetlen, szégyent hoz a csapatra. Aljas rágalom volt minden szava, de nem szállt vitába vele. Ha ellenkezik, csak ront a helyzetén, mert az a nézet volt divatban, hogy a szájalás bomlasztja a közösséget. Hallgatott, de azóta nem veszi be a gyomra Dóczi Rozi nénit.

Fölnézett. A tető vasszerkezetén galambok ültek. Ki tudja, honnét

kerültek ide a vasútállomásra, de látszólag remekül érezték magukat. Röpködtek, tolláskodtak, még a kövezerre is lemerészkedtek, morzsát meg napraforgómagot csipegetni. Városi galambok voltak; szemtelenebbek, civilizáltabbak falun élő rokonaiknál. Közben a pályaudvaron teherszerelvény dübörgött végig. Bizseregni kezdett a korlát, a padlókövek meg a kofferek. „Mi lesz, ha leszakad a tető?” — fantáziált Vera, és figyelte, miként viselkednek a galambok. Eszeveszett szárnycsattogást várt, vagy legalább egy kis riadalmat, de nem történt semmi. Olyan nyugodtan tolláskodtak, mintha a mozdony a világon sem lett volna. „Lám, ezt is meg lehet szokni...” — gondolta.

Az asszonyok persze rögtön abbahagyták a suttogást. Odahaza nem tapasztalhattak ilyesmit, a vasutat több mint tíz éve megszüntették. A sínek azóta megrozsdásodtak, szinte belevesztek a gazba, az állomásépület pedig elhagyatottan, magányosan áll. Aki utazni akar, kénytelen autóbuszra szállni. Ócska járgányok ezek, gyakran bedöglenek, s ha köd van, órákat is 'késnek'. Mennyivel jobb a vonaton! Akár egy mozgó városban, szabadon jár-kezel benne az ember, és ha álmos, nyújtott lábbal alhat is. Föltéve, ha vállalja az ezzel járó kockázatot. Lovász Böskétől két éve megfújtak egy vászontáskát, s még csak panaszt sem tehetett, mert svercáru volt benne. Szegény Böske, mindig kihúzza a gyufát. Elhagyta az ura, édesanyja pedig beteg. Azt mondják, rákja van. Nagyon kell nekik a pénz. De hát kinek nem? Itt van például Halász Klári. Alig két hónapja ment férjhez, s máris elkezdtek építkezni. Most fohászkodik, hogy szép idő legyen, mert akkor összejön legalább kétezer márka. Számolnak, terveznek mindannyian. Tudják, hogy nehéz lesz ez a huszohnyolc nap, de örülnek, mert dolgozhatnak. A tavalyiak közül csak ketten hiányoznak. Nem látja Dragicát, a szép cigánylányt, akivel olyan nagyon megáztak a múlt nyáron. Két csoportban szedték az epret, az idősebbek a birtokhoz közelebb eső parcellán, a fiatalok távolabb. Jól haladt a munka, de három óra után hirtelen beborult az ég, és fújni kezdett a szél. Mire föleszméltek, nyakukon volt az itéletidő. Bemenekültek a közeli erdőbe, és leguggoltak a fák alá. Úgy zörgött, villámlott, hogy sirtak félelmükben. Elmúlt fél óra. Vacogott a foguk, szájuk elkékült, s mikor elfogyott a könnyük, megfogadták, hogy soha többet nem jönnek epret szedni Németországba, csak most az egyszer segítse haza őket az isten. Néha motorzúgást hallottak, de látni nem láttak semmit. Bele kellett törődniük, hogy megfeledeztek róluk, vagy pedig történt vala-

mi rendkívüli a farmon, ami megakadályozta Friedrich urat abban, hogy értük jöjjön. Nem tehettek mást: elindultak gyalog. Legalább hét kilométert caplattak a sárban, s már csaknem összeestek a fáradtságtól, mikor végre találkoztak egy traktoristával, aki fölengedte őket a pótkocsira. A birtokon tudták meg, mi volt az oka annak, hogy magukra maradtak: Friedrich úr kutyái megijedtek a vihartól, átugrálták a kerítést, és eltűntek nyomtalanul. Ő pedig traktorra szállt, és mint az eszelős, hajtott föl s alá a réten. Nem számított az sem, hogy a traktor kerekerei csúnya nyomokat hagytak a fűben. Dragica teljesen összetört. Haza akart menni; de nem lehetett. Az útlevelek Friedrich úrnál voltak, s nem adta vissza őket mindaddig, amíg az eperszedés tartott. Hiába sírt Dragica, nem törődött vele senki. A lányok megszártkoztak, tiszta alsóneműt húztak, és mentek aludni. Aznap este egy szó sem hangzott el a barakban.

Holló Ági is otthon maradt. Már a múltkor is csodálkoztak, miért csatlakozott hozzájuk, hiszen az apja több mint tizenkét éve kint dolgozik Németországban, tetőfedő munkás. Ági szerint húsz márka órabért kap, plusz magassági pótlékot. Húsz márka! Vera nem akart hinni a fülének. Neki egy napig kellett csúszni-mászni a földön ennyi pénzért. De Ági váltig bizonygatta, hogy ez így igaz, és kerek perec kijelentette; az a pénz amit Friedrich úrtól kapnak, a hideg vízre sem lenne elég, ha itt élnének Németországban. Az asszonyok persze nem sokat törődtek az ilyen beszéddel — a márka az mégiscsak márka, akármilyen kevés is —, ám a hazaindulás napján Friedrich úr kijelentette: jövőre Ágit nem akarja látni a csoportban. Ijedten pislogtak, és amilyen gyorsan csak lehetett, beszálltak a kombibuszba. Attól tartottak, Friedrich úr nem elégszik meg ennyivel. Volt rá példa, hogy hat-hét asszonyt is eltanácsolt. Ez nagy szégyen annak, akit érint, ugyanakkor nagy veszteség is. Ági természetesen vitába szállt vele. Nem tudott németül, Friedrich úr pedig magyarul, így szerb—magyar, és német—szerb keveréknyelven beszélgettek. Ági vörös volt, mint a cékla, Friedrich úr meg hadonászott. Aztán faképnél hagyta a társaságot. A maga részéről befejezteknek tekintette az ügyet, holott az igazi balhé csak a damstadti vasútállomáson kezdődött. Dóczi Rozi néni korholni kezdte Ágit, s mert az védekezett, szóváltás, majd veszekedés lett a dologból. „Az anyád úristenit! — üvöltött Dóczi Rozi néni, és teljes erőből fenéken rúgta Ágit. — Tele van pízzel az apád, oszt még idetolod a képed agitálni?!” Az eperszedők csak néztek. Nem mertek közbe-

avatkozni. Szerencsére a pályamunkások között voltak jugoszlávok is, s az egyik tudott magyarul. Ő magyarázta meg nekik, mi vár rájuk akkor, ha kijön a rendőrség.

Ez történt tavaly. Ági azóta elhelyezkedett a szövetkezetben. Ügyel a kapásokra, vezeti a munkanaplót, beírja a normaórákat. Azt beszélük fejébe szállt a dicsőség. Élvezettel ordibál azokra, akik nem bírják az iramot. Kicsinyes ostobaságl Friedrich úr sohasem veszekszik velük. Legfeljebb Gessler úrral, a vejével, aki átveszi és továbbítja az árut. Van is rá oka: Gessler úr egy hisztérikus pasas. Valósággal őrjöng, ha selejt keveredik az első osztályúba. Félti a pénzét, pedig annyi van neki, mint a pelyva. Sportkocsit hajt, és be sem teszi a lábát abba a hodályba, ahol a szortírozást végzik. Kerüli az apósát is, mert Friedrich úr gumicsizmában jár-kál, és nem röstell fölkapaszkodni a traktor nyergébe sem. Igazi gigoló ez a Gessler: vérében van a tetszeni vágyás, a hódítás. Állítólag Lovász Böskét is megkettyintette a szénapajtában. Hogy mi igaz ebből, s mi nem, senki sem tudja. Lovász Böske nem nyilatkozik. Ha megpróbálnak kiszedni belőle valamit, csak hümmög, és legfeljebb annyit mond, hogy a Gessler egy aljas gazember. Vera ilyenkor odébb megy, nem érdeklík a pletykák. Azért van itt, azért fizetett Dóczi Rozi néninek kétszáz márkát, mert pénzt akar keresni. Ha összejön kétezer, vagy legalább ezerötyszáz, vesz magának egy magnót, a többít meg odaadja Julinak. Legalább ő tanuljon szakmát, ha neki már nem sikerült. Tavaly pocsék volt az idő. Végig esett az eső, térdén csúszkáltak a latyakban. Remélhetőleg az idén másként lesz minden. A meteorológia szép időt jósolt, és úgy hírlík, rekordtermés várható. Milyen jó, hogy itt lehet a csapatban! Már nem is fáj a feje, és olyan erőt érez a karjaiban, mint még soha. Biztos, egészen biztos, hogy elérí a huszonkét cetlis átlagot.

Míg ezen gondolkodott, Dóczi Rozi néni kibontotta az elemőzsi-ászacskóját. Rövid keresgélés után szalvétát vett ki belőle, szétterítette a térdén, és kenyeret, sonkát, vöröshagymát meg sajtot pakolt rá.

— Kapjunk be valamit — mondta. — A vonatba úgyse lesz hely.

Az asszonyok szót fogadtak. Letelepédtek a csomagokra, ölükbé vették a nejlonzacskókat, és előhalászták a kenyeret, sonkát, vöröshagymát meg a sajtot. Ugyanazt ették, mintha összebeszéltek volna. Szuszogtak, csámcsogtak, nézelődtek. Csak Vera állt továbbra is a fal mellett.

- Te nem eszel? — mordult rá Dóczi Rozi néni.
- Nem vagyok éhes.
- Hogy lehet az? Reggel óta nem etté egy falatot se.
- Utazás előtt sosem bírok enni.
- Rossz szokás. Nincs jobb nyugtató a teli gyomornál.
- Lehet, de én akkor sem bírok enni.

Kozáth Etelka levágott egy darabot a sonkából, két szelet kenyér közé tette, és odanyújtotta neki.

- Mit bámulsz? Vedd el! — mondta.
- Köszönöm, nem kérek.
- Diétázol? — érdeklődött Lovász Böske.

— Hát persze, hogy diétázik! — vigyorgott Halász Klári. — Nem látod, milyen karcsú?

— Ugyan, lányom! Mire jó ez a makacskodás? — anyáskodott Dóczi Rozi néni. — Látod, milyen szépen esznek a többiek? Mér lenné te kivétel?

Vera behunyta a szemét. A sötétség kitágult előtte, mintha kút fölé hajolt volna. Egy rozoga kávájú ásott kút fölé, aminek a fenekén nem víztükör csillog, hanem az égbolt kékje. Sokkal több volt ez egyszerű képzelgésnél. Nem a látványtól, a ki tudja, honnét előlopakodott emlékképektől borzongott meg, hanem a fölismeréstől, ami egészen váratlanul és mintegy összefüggés nélküli világosodott meg elméjében. Amíg a kürtöbe révedt, azokra az emberekre gondolt, akik naponta vállalják a mélybe nézés kockázatát, mert az ég, a följük boruló, kék kupola annyira félelmetes a szívüknek, hogy csak így mernek rápillantani. Nekik a föld, a humusz a fontos, meg minden, ami a földből származik. Kikaparják belőle a hagymát, a krumplit, elvágják a kukorica szárát, és eszükbe sem jut, hogy fölöttük végtelenbe nyúlik a világűr sötétje. Ugyanaz az üresség leselkedik rájuk, ami Németországban, de nem veszi észre senki a hasonlóságot. Nem kérdezi senki, miért ez a jövés-menés, miért az örökös helyváltoztatás.

— Na, mi lesz? Eszel vagy nem?

Összerezzent. Az asszonyok abbahagyták a falatozást, és őt nézték. Olyanok voltak, mint egy panoptikum: emberformájú bábuk, telve feszültségekkel, félelemmel. Nézték Verát, s közben azt latolgatták, mi történik akkor, ha megtagadja az engedelmességet. Vajon Dóczi Rozi néni belenyugszik a vereségbe — ami melleleg azt jelentené, hogy megszűnt a csoport, s megy mindenki a maga esze után —, vagy... — de erre gondolni sem mert senki. Vizsgál-

gatta az arcokat, próbált elkapni egy-két pillantást; sikertelenül. Magára hagyták, kiközösítették. Mert hát kicsoda ő, hogy külön akar lenni mindenkinél?! Miért olyan büszke, mint egy főúri dáma?! Kölletlenkedik, bomlasztja a csapat egységét, pedig csak egy kis ribanc, a nagyhangú Kovács Máté idősebbik lánya, aki múlt tavasszal kilenc elégtelennel iratkozott ki a kereskedelmiből. Igen, így gondolkodtak, leolvasta az arcukról. Lopva Dóczi Rozi nénire sandított. Azt hitte, még mindig ráncolt szemöldökkel méregeti, pedig Dóczi Rozi nénit nem érdekelte semmi, csak a vacsora. Komótosan rágicsált, mint aki érti megadni a módját. A hangosbeszélő közben recsegett valamit, s hamarosan mozdonyzúgás hallatszott a peron felől.

— Itt a vonat!

Az asszonyok pillanatok alatt összekapkodták csomagjaikat, de nem távolodtak el vezetőjük mellől. Ott álltak körülötte mindaddig, amíg be nem fejezte a vacsorát. Nem sürgették egy szóval sem, de azért idegesen pislogtak a kijárat felé.

— Késik, mint mindig — csóválta a fejét Dóczi Rozi néni, és föltápáskodott. Kozáth Etelka segített neki elcsomagolni az ételmaradékot, Lovász Böske pedig elvette tőle kisebbik bőröndjét. Végre megindulhattak. A tülekedést kihasználva Halász Klári oda-furakodott Vera mellé.

— Begyulladtál? — súgta.

— Miből gondolod?

— Vörös vagy, mint a cékla.

— Fáj a fejem.

— Ne beszélj?!

— Pedig így igaz.

— Mindegy. Az a fontos, hogy mehetünk.

— Az hát.

— Akkor indulás!

— Melyikbe szállunk?

— A másodikba.

— Mint tavaly?

— Mint tavaly.

Sietniük kellett, mert a többiek már kint hangoskodtak a peronon. Halász Klári előrement, és meglódította a lengőajtót. Kicsit erősebbre sikerült, mint kellett volna, mert még akkor is mozgott — egyre halkuló csikorgással —, amikor a szerelvény elindult, és a váltók közt bukdácsolva célba vette az országhatárt.